

Nagovor namestnika guvernerja



Druga polovica preteklega leta je bila zaznamovana z naraščajočimi geopolitičnimi napetostmi, ki se nadaljujejo tudi v letošnjem letu. Gospodarske in carinske politike Združenih držav Amerike so dodatno okrepile dalj časa prisotno negotovost v globalnem makroekonomskem okolju, kjer geopolitična rivalstva že spodbujajo protekcionizem in ovirajo globalne dobavne verige. Dodatno plast kompleksnosti predstavlja tudi nov načrt Evropske komisije o prihodnosti obrambe v Evropski uniji s prioriteto povečanja obrambnih izdatkov.

Po oceni indeksa, ki ga na podlagi novic izračunava Evropska centralna banka, je negotovost gospodarske politike v območju evra trenutno več kot trikrat večja od zgodovinskega povprečja. Evrsko območje se še naprej sooča s skromno gospodarsko rastjo, ki bi predstavljala izziv tudi brez nadaljnjih šokov. Konec leta so jo poganjala predvsem ugodna gibanja v storitvenem sektorju, predelovalna industrija pa je ostala šibka in kar nekaj evrskih držav je leto zaključilo v recesiji. Po zadnjih, marčevskih napovedih Evropske centralne banke so se že prej skromni obeti za gospodarsko rast v prihodnjih letih dodatno znižali, saj visoka negotovost tako doma kot v tujini zavira naložbe, izzivi konkurenčnosti pa bremenijo izvoz.

Dihotomija gospodarskih gibanj je bila kljub določenem izboljšanju v predelovalnih dejavnostih prisotna tudi v slovenskem gospodarstvu, v splošnem pa so bile domače gospodarske razmere v zadnjem četrtletju lanskega leta in na začetku letošnjega razmeroma ugodne. Tekoča gospodarska rast se je nekoliko okrepila in je znova presejala rast evrskega gospodarstva.

Ob povečanih tveganjih, povezanih predvsem s carinsko politiko ZDA, je nadaljevanje leta precej bolj negotovo. Kljub razmeroma majhni neposredni trgovinski izpostavljenosti do ameriškega gospodarstva bi uvedeni protekcionistični ukrepi po pričakovanjih lahko negativno vplivali na domačo gospodarsko aktivnost v prihodnosti. Učinki bodo izvirali zlasti iz posredne izpostavljenosti preko naših glavnih trgovinskih partneric znotraj EU in višje negotovosti v svetovnem gospodarskem okolju. Povišanje vladnih obrambnih izdatkov pa bi lahko pomenilo pozitivno fiskalno spodbudo, ki bi povišala gospodarsko rast in s tem tudi blažila negativne posledice učinkov protekcionističnih ukrepov in trgovinske negotovosti. Glede na naš primarni cilj, tj. stabilnost cen, bo v fokusu naših analiz učinek na gibanje cen.

Inflacija, ki je v Sloveniji in evrskem območju od leta 2022 bistveno upadla, naj bi se po prehodnem jesenskem in zimskem zvišanju v nadaljevanju leta še nekoliko znižala in se nato ustalila okoli ciljnih 2 %. Ugodni inflacijski trendi so omogočili pričetek zniževanja ključnih obrestnih mer naše skupne denarne politike junija lani in njegovo nadaljevanje v začetku letošnjega leta. Svet ECB je aprila letos še sedmič v trenutnem ciklu znižal obrestno mero za odprto ponudbo mejnega depozita, in sicer za 0,25 odstotne točke na 2,25 %.

Negotovost glede inflacijskih obetov ostaja visoka, saj bi lahko stopnjevanje trgovinskih napetosti povzročilo depreciacijo evra in povečanje stroškov uvoza, medtem ko bi lahko večja poraba za obrambo in infrastrukturo prek skupnega povpraševanja zvišala inflacijo. O ustrezni naravnosti denarne politike bo Svet ECB še naprej presojal sproti, na vsaki seji posebej, z upoštevanjem novih ekonomskih in finančnih podatkov, dinamike osnovne inflacije, inflacijskih obetov in intenzivnosti transmisije denarne politike.

Več kot petnajst let po veliki finančni krizi imajo banke v evrskem območju in v Sloveniji trdne kapitalske in likvidnosti položaje, tudi po zaslugi celovitega svežnja reform bančnega sektorja. Uspešno so prebrodile serijo nedavnih šokov in izzivov, zagotovitev finančne in operativne odpornosti tudi v prihodnje pa bo od bančnega sektorja zahtevala nadaljnja prizadevanja.

V tokratnem Poročilu o finančni stabilnosti v Sloveniji ocenjujemo, da se je ob povečani negotovosti po zadnjih nekaj stabilnih četrletjih splošna raven tveganj za finančno stabilnost v prvem četrletju 2025 nekoliko zvišala, medtem ko odpornost bank na sistem-ska tveganja ostaja visoka.

Povečana negotovost v makroekonomskem okolju se odraža zlasti v kreditnem tveganju, zato smo za prvo četrletje 2025 raven ocene zvišali na zmerno s stabilnimi obeti. Nestabilnost v mednarodnem okolju se je po letu 2022 odrazila predvsem v poslabšanju poslovanja predelovalnih dejavnosti. V njihovem portfelju se je upočasnitev v zadnjem obdobju bolj kot v deležu nedonosnih terjatev odsevala v prerazvrščanju v skupino s povečanim kreditnim tveganjem. Delež nedonosnih izpostavljenosti celotnega kreditnega portfelja bank se zaenkrat ohranja na zgodovinsko nizkih ravneh, banke pa v letih 2025 in 2026 pričakujejo nekolikšno povečanje njihovega obsega.

Kljub makroekonomski negotovosti in izzivom v nekaterih dejavnostih je bila uspešnost poslovanja bank dobra. Slovenske banke so v lanskem letu ob visokem ustvarjenem dohodku, zlasti visokih neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkih ter nizkih neto oslabitvah in rezervacijah, znova ustvarile rekordne dobičke. Še vedno relativno visoka raven obrestnih mer je lani pozitivno vplivala na neto obrestne prihodke bank, z zniževanjem obrestnih mer pa ta učinek postopoma pojenja.

Dohodkovno tveganje tako še naprej ocenjujemo kot nizko, a pričakujemo, da se bo tekom leta zvišalo. Pričakujemo, da bo dohodek bank v letošnjem letu zaradi nižjih obrestnih mer bistveno nižji od visokih vrednosti v preteklih dveh letih, a nad ravnmi doseženimi v času nizkih obrestnih mer.

Še naprej ocenjujemo, da bi se lahko v prihodnje povečalo tudi trenutno zmerno tveganje za finančno stabilnost, ki izhaja iz nepremičninskega trga. Ponudba stanovanjskih nepremičnin že dalj časa zaostaja za povpraševanjem, kar ob nižanju obrestnih mer za stanovanjska posojila prispeva k nadaljnji rasti cen stanovanjskih nepremičnin ob hkratnem upadu števila prodaj, v zadnjem obdobju pa so se ponovno močno zvišale cene poslovnih nepremičnin. V publikacijo smo vključili tematski okvir z analizo tveganj za finančno stabilnost, ki izvirajo s trga poslovnih nepremičnin. Pri tem ocenjujemo, da morebitne izgube pri posojilih, zavarovanih s poslovnimi nepremičninami, ne bi bistveno ogrozile solventnosti bank.

V drugi polovici leta 2024 smo ocenili, da bi se lahko v prihodnje povečalo tudi tveganje, ki izhaja iz liziških družb. Ocena tveganja sicer v prvem četrletju leta ostaja nizka, ob poslabšanih pričakovanjih pa se je tendenca spremembe v prejšnjem četrletju poslabšala. V primerjavi z jesenskim Poročilom o finančni stabilnosti ostajajo preostale ocene glede tako tveganj kot odpornosti nespremenjene, pričakovanja pa stabilna.

Kot skrbnik finančne stabilnosti se na opisana tveganja in dileme odzivamo z makrobonitetno politiko, z ukrepi katere krepiamo odpornost finančnega sistema in gospodarstva na zunanje in domače finančne šoke. V luči razmer smo v lanskem letu ohranili preventivno naravnost makrobonitetne politike, v okviru katere za slovenski bančni

sistem veljajo štirje makrobonitetni instrumenti. Ob upoštevanju ocen sistemskih tveganj in odpornosti finančnega sistema smo lani prilagodili zahteve glede višine blažilnika za druge sistemsko pomembne banke, kar je vsakoletna praksa. Drugih instrumentov nismo dodatno prilagajali.

Sektorska blažilnika sistemskih tveganj smo ohranili na nižani ravni v višini 0,5 % izpostavljenosti tveganjem, kar lahko banke skladno z našim sklepom iz novembra 2023 upoštevajo od 1. januarja 2025. Nespremenjena je ostala tudi naša zahteva glede stopnje proticikličnega kapitalskega blažilnika, ki se ohranja v višini 1 %, kar je glede na ocenjeno nevtrarno okolje finančnih tveganj označeno kot pozitivna nevtrarna stopnja. Koncept smo uvedli v 2023 z začetkom veljavnosti 1. januarja 2025, in sicer z namenom, da ima bančni sistem na voljo zadosten kapital, ki se lahko sprosti, če pride do nepredvidljivih šokov, ki niso nujno povezani s prekomerno kreditno rastjo in akumulacijo domačih neravnovesij.

Zadnje prilagoditve makrobonitetnega instrumenta, vezanega na omejitve kreditiranja potrošnikov, smo izvedli ob polletju 2023, v preteklem letu smo namreč ocenili, da dodatne prilagoditve makrobonitetnih omejitev kreditiranja potrošnikov niso bile potrebne.

Prilagajanje makrobonitetne politike je seveda kontinuiran proces. Če ocenimo, da je raven sistemskih tveganj povišana oziroma odpornosti finančnega sistema nižana ali da obstaja tveganje, da vmesni cilji makrobonitetne politike ne bodo doseženi, se lahko odločimo za uvedbo ali spremembo makrobonitetnih instrumentov in tako bomo tudi v prihodnje naš makrobonitetni okvir ažurno in ustrezno prilagajali aktualnim razmeram.

dr. Primož Dolenc,

namestnik guvernerja